

Maksud ja jagamismajandus: kas täielik selgus vs. midagi ei jaga?

Dmitri Jegorov

Rahandusministeeriumi maksu- ja tollipoliitika asekancler

Jagamismajandust kui viimasel ajal üles kerkinud nähtust on võimalik tinglikult jagada kaheks – see osa, kus suuremat rolli mängib tõeline jagamine, ning teise ossa kuuluvad pigem majanduslikku kasu taotlevad tegevused. Selline kahte leeri jagamine aitab paremini aru saada, kuidas jagamismajanduse võimalikke maksutagajärgi õigemini õigusraamistikku paigutada.

Esimese leeri näiteks võiks olla *couchsurfing*, ehk tasuta ööbimisvõimaluse pakkumine enda korteris või majas koos ühise ajaveetmisega (nt ekskursioon linnas) ja vaat et kirjutamata reeglits saanud öhtusöögi valmistamisega ööbima tulnu poolt. Ka kuulub pigem tõelise jagamise hulka sõidujagamine, kui autojuht peab endaga seotud eesmärkidel Tallinnast Tartusse sõitma ja võtab niikuinii tekkiva kütusekulu jagamise eesmärgil samas suunas sõitvaid reisijaid peale.

Teise leeri ehk rohkem majandusliku suunitlusega jagamismajanduse näideteks on aga airBnB, mille paljud kasutajad soetavad või üürivad eraldi kortereid või maju eesmärgiga pakkuda raha eest majutusteenuseid ning sisuliselt konkureerida hotellide jm majutusasutustega. Ka on majandusliku kasu saamisele suunatud nii Uber'it kui ka Taxify'd kasutavad autojuhid, kes sõidutavad inimesi punktist A punkti B ilma, et autojuhtidel endil oleks asja kas A-sse või B-sse. Kui õigusruumis ei ole jagamismajanduse kohta kehtestatud erireegleid, siis pakutavate teenuste jagamine lähtuvalt nende sisust ja võimaliku tasustamise eesmärgist on äärmiselt oluline maksunduslike tagajärgede otsustamiseks.

Mõni jagamismajanduse käsitlus eristab tavamajandust jagamismajandusest selle järgi, et tavamajanduslike tehingute puhul on reeglina vaid kaks osapoolt (nt turist ja hotell, klient ja nn taksofirma) ning jagamismajanduses on neid osapooli kolm – seesama klient ja teenuseosutaja, aga ka jagamisplatvorm, kes viib kliendi ja teenuseosutaja kokku. Paraku selline käsitlus jäi juba ammu ajale jalgu, sest nii nagu üüripinnad on imbinud booking.com'i, mis on olnud traditsiooniliselt hotellide pärusmaa, on ka litsentseeritud taksovedajad võtnud kasutusele kõikvõimalikud Taxify'd, Taxigo'd, Taxofon'id jmt ning konkureerivad seal registreerimata ettevõtjatega. Sellele ähmastumisele vaatamata on osapoolte eristamine siiski oluline füüsilise ja juriidilise isiku tulumaksu, aga ka käibemaksu seisukohast, sest erinevatel osapooltel (enamasti siiski teenuse osutajal ja platvormil) tekivad erinevad maksukohustused. Arvestades platvormide rahvusvahelise levikuga on olulised ka rahvusvahelise maksustamise küsimused.

Ka on erinevad jagamismajandusega seotud maksuküsimused. Ühed on rohkem materiaalse õiguse vallast ning need ei olegi tegelikult üldse uued. Kui kellegi korter oli lühiajaliselt välja üüritud külaliskorterina ka enne airBnB levikut, siis asjakohastes maksureeglites ei ole miski muutunud, kui seda tehakse nüüd jagamismajanduse platvormi kaudu. Ka Tallinna või Tartu bussijaamas kliente jahtivaid piraatbussijuhte oleme aastaid tagasi näinud, täpselt nii nagu ka kuulutusi mõne teaduskonna teadete tahvil, et keegi autoga tudeng otsib eesseisvaks nädalavahetuseks kaasreisijaid bensiinikulu jagamise eesmärgil.

Ridamisi on tulnud juurde hoopis teist tüüpi ehk formaalse õigusega seotud maksuküsimusi. Ühest küljest on seni raamatupidamise kohustuse alla käinud tavapärane äri üha enam kolimas e-maailma ning sageli ka välismaa jurisdiktsiooni alla käivatesse kanalitesse, mis tekitab küll uusi maksu maksjaid

(siinkohal mõtleme platvormi), kuid nende maksustamine võib olla problemaatiline. Teisest küljest tingib iga tehinguga seotud elektrooniline jälg, mis jääb jagamismajanduse platvormi, vajaduse kaasajastada maksumenetluse reeglistikku, et maksuhaldur saaks tagada ausa konkurentsi püsimise, kui vabatahtlik deklareerimine tõrkuma peaks.

Lisaks maksureeglitele on olulised ka teised regulatsioonid (nt litsentseerimine), mis ei pruugi rahuldada kõiki tänapäeva jagamismajanduse vajadusi. Siinkohal on asjakohale Euroopa Komisjoni hiljutine arvamus, et jagamine kui uus majandus on juba kohal, seda tuleb vajadusel mõõdukalt reguleerida, kuid kindlasti peaksid riigid hoiduma selle keelamisest või karmist piiramisest. Laiast maailmast on juba teada mõningaid uusi maksureegleid ja ka Eesti on loodetavasti varsti liikumas mõnede erireeglite suunas.